

# Pokračuje jeskyně Pekárna za závalem? A když ano, tak jakým směrem?

Josef Pokorný

Výše přednesené otázky jsou podstatné především proto, že odpověď na ně by nám (podle mého učuspínského rozumu) dala poznání, zda jeskyně Pekárna byla jeskyní ponorovou či vývěrovou, nebo v průběhu věků postupně obojím. Zatím se nedokážou, (podle mého), páni vědci jednoznačně shodnout.

Na jedné dávné přednášce zesnulého pana profesora Jelínka jsem byl překvapen jeho snovou vizí, že závalem Pekárny jednou možná najdeme druhou Altamíru. Myslíte, že to není možné? Já si na rozdíl od pánů vědců nemyslím, že v té jeskyni magdalénští lovci trvale bydleli. Zkuste se v té jeskyni ukrýt v období déletrvajících dešťů. Ten strop té jeskyně je za dešťů cedník, voda teče ze všech možných i nemožných puklin a obtížně pod tím najdete kousek suchého místa.

Když jsem tuto otázku nanesl v různých situacích panu profesoru Musilovi a panu doktoru Valochovi, unisono tvrdili, že tam ti lovci prý bydleli pod stany. Když jsem se zeptal, kde ty stany vzali, tak prý si je ušili z koňských kůží. Kdo nevěří, ať tam běží! Jenže časem nazpátek se běžet nedá. Takže páni vědci nachází cosi, zbytky nástrojů, zbytky jakési kultury či náboženství nebo rituálů a z toho vyplývajícího umění. Pak nad tím dumají a snaží se, například, vymyslet, k čemu to sloužilo a jak žili lidé, kterým ta jeskyně k něčemu sloužila. Ale k čemu vlastně ve skutečnosti ta jeskyně sloužila? A to je právě ta stěžejní otázka, na kterou je zapotřebí odpovědět.

Ti lidé byli lovci. Zvěř, kterou lovili a která jim dávala obživu (zřejmě to v případě magdalénských lovců byli sobi a snad i koně) se zcela určitě nevyskytovala v tisícihlavých stádech kolem jeskyně Pekárny. Spíš ta zvěř migrovala, tedy se stěhovala za pastvou. A její lovci byli kočovníky, lidmi, kteří táhli za zvěří, která jim skýtala obživu. Pak mi vychází jen jedno: Jeskyně Pekárna byla pro magdalénské lovce možná kulturním střediskem, možná deponií, kde si ukládali věci, které při svém kočovném životě bezprostředně nepotřebovali a do jisté míry byly jejich společným majetkem. Víte, že ještě v první polovině dvacátého století žili na Sibiři primitivní lovci sobů? A že měli podobné deponie, úložiště, kde odkládali to, co zrovna nepotřebovali. Takovou deponii nazývali „labaz“. Oni si vážili každé věci, každého svého výrobku a i když jej odložili, měl pro ně svoji cenu. Proto bylo mezi Evenky nepsaným zákonem, že cokoli v labazu bylo si mohl kdokoli vzít, pokud to potřeboval. Mohl tam také uložit to, co zrovna nepotřeboval a co mu při kočování za zvěří překáželo. Lovci nosili s sebou jen věci naprosto nezbytné. Zbytečná zátěž je vysilovala a zdržovala!

V době mezi První a Druhou světovou válkou žil na Sibiři kartograf jménem Grigorij Fedosejev. Především někdy od roku 1920 do roku 1930 a dál mapoval sibiřskou divočinu, Sajanské pohoří, Stanovoje chreby, Aldanskou vysočinu, pohoří Džug – Džur a Džug – Dyr, a možná další kraje. Od jara do zimy vedl kolektiv se kterým pracoval, v terénu, který mapovali. Zimy trávili v Irkutsku, kde podklady získané v průběhu letních měsíců zpracovávali do map. Ty mapy, které vytvořili, sloužily následně geologickému průzkumu, který do nich zakresloval ložiska přírodních surovin.

O své práci napsal Fedosejev několik knih, které mám ve své knihovně. A právě tento Fedosejev se při svém pracovním nasazení setkával v sibiřské tajze s kočovnými lovci sobů, s primitivně žijícím národem Evenků. Spolupracoval s nimi, využíval jejich znalostí terénu a poznával jejich život. Byla období, kdy se k nim připojil a kočoval s nimi. Bylo by možná dobré, kdyby si naši páni vědci našli v knihovnách jeho knihy, například „**Divokým pohořím Sajanu**“ („My id'om po vostočnom Sajanu“), „**Stezkami hrdinů**“, („Tropoju ispitaniy“), „**Smrt počká**“, (Směť meňa podožd'ot) „**Zloduch na Jambuji**“, („Zloj duch Jambuja“) „**Zpověď u posledního ohně**“, („Poslednij kost'or“) a možná jiné další, které neznám). Autor

v nich popisuje na mnoha stránkách jejich život a zvyky. Já už si nevzpomenu přesně kde, ale určitě v těchto knihách. (Tučně jsou vtištěny názvy knih, pod kterými tato díla vyšla v češtině, v závorkách je potom původní název knihy v ruštině).

Možná by jejich přečtení pomohlo pánům vědcům k poznání, jak žili primitivní lovci sobů na Sibíři ještě v první polovině dvacátého století. A třeba by jim pomohlo uplatnění znalostí života Evenků v poznání života magdalénských lovců v Pekárně.

Takže – vraťme se k jeskyni Pekárně. Pan profesor Musil mne před časem požádal, abych mu našel Slezákův článek o telegnostické detekci pokračování Pekárny. Tento článek vyšel v roce 1999 ve „Speleu“ č. 28 a najdete jej v příloze. Bylo by zapotřebí věnovat mu pozornost a pokusit se o nějakou sondu, která by vstup do hypotetické chodby otevřela. Já jsem už stár, opouštějí mne síly a chybí mi rasance mládí. Proto píšu tyto řádky, aby se nezapomínalo na dílčí lidské poznatky, jako je právě uvedený článek. Kdyby se našel někdo, kdo je mlád a má chuť se do toho pustit, možná by byl výsledek více než zajímavý. Byl by možná zcela překvapivý. Posunuli bychom možná hranici lidského poznání zase o kousek dál.

A když jsme u toho: Kdysi chtěl Marek Šenkyřík, který si dnes říká „Poustevník“ s kolektivem, který tehdy vedl, rozebrat zával na konci Pekárny. Rozjednal povolení akce a začal si připravovat podmínky k práci. Správa ChKO, místo aby mu poskytla odbornou pomoc, pomohla mu vytvořit podmínky a všestranně jeho snahu podpořila, aby tak využila iniciativu jeskyňářského lidu zdola, tak, aby dokázala svoji nadřazenost, práce v Pekárně prostě zakázala! Pravda je to, za co chci nést odpovědnost. Pokud se někdo své odpovědnosti bojí, nemá na místě jakéhokoliv vedení a rozhodování co dělat!!! Cokoliv zakázat je to nejjednodušší, co se dá udělat. Ale lidské poznání to zbytečně zablokuje. Tolik je můj názor!

**Dále – viz příloha:**



chodby Býčí skály byly instalovány body nového polygonového tahu (až po ÚPBK). Paralelně pokračovalo zpracování kompasových měření vývěrové oblasti systému na slovenském programovém produktu T.J.I.K.P.R. (verze 4.10), které umožní shrnout mapovací práce od roku 1972 a vyrovnání polygonu na známé body sítě JTSK a radiomajáky.

**Summary: Býčí skála Caving Club - report on explorations in 1998**

Exploration in the Býčí skála Cave:

Lower passage in the *Hlinité dómy Halls* - 10 m excavated in profile 1.3 by 0.8 m. The free cavity was found at the end of profile inside block scree with the volume of about 6 to 8 m<sup>3</sup>. Its bottom descends along the rocky walls. It is clear, that the vertical cavity cuts the passage and continues to unknown lower level with the stream of the Jedovnický Creek.

*The Passage of Chodba z Kaple* ends under water in the lake of the Šenkův Sump. The lake level was decreased by pumping for a longer time-period. On October 1998 the passage was excavated using pumps and by mining of sediments. The high cavern of Vodní věž (8 m high and 1.5 to 4 m in plan) was entered. Later the Augiášův Dome was discovered (25 m long, 14 m wide at bottom, 3 m wide at top, 20 and more meters high).

The revision exploration of the *Central Chimney* was carried out. It was explored up to the height of 42 m. A side chamber with inaccessible fissure with draught was found.

**Príspevek k ďalšiemu možnému pokračovaniu jaskyne Pekárny v južnej časti Moravského krasu**

Ladislav Slezák

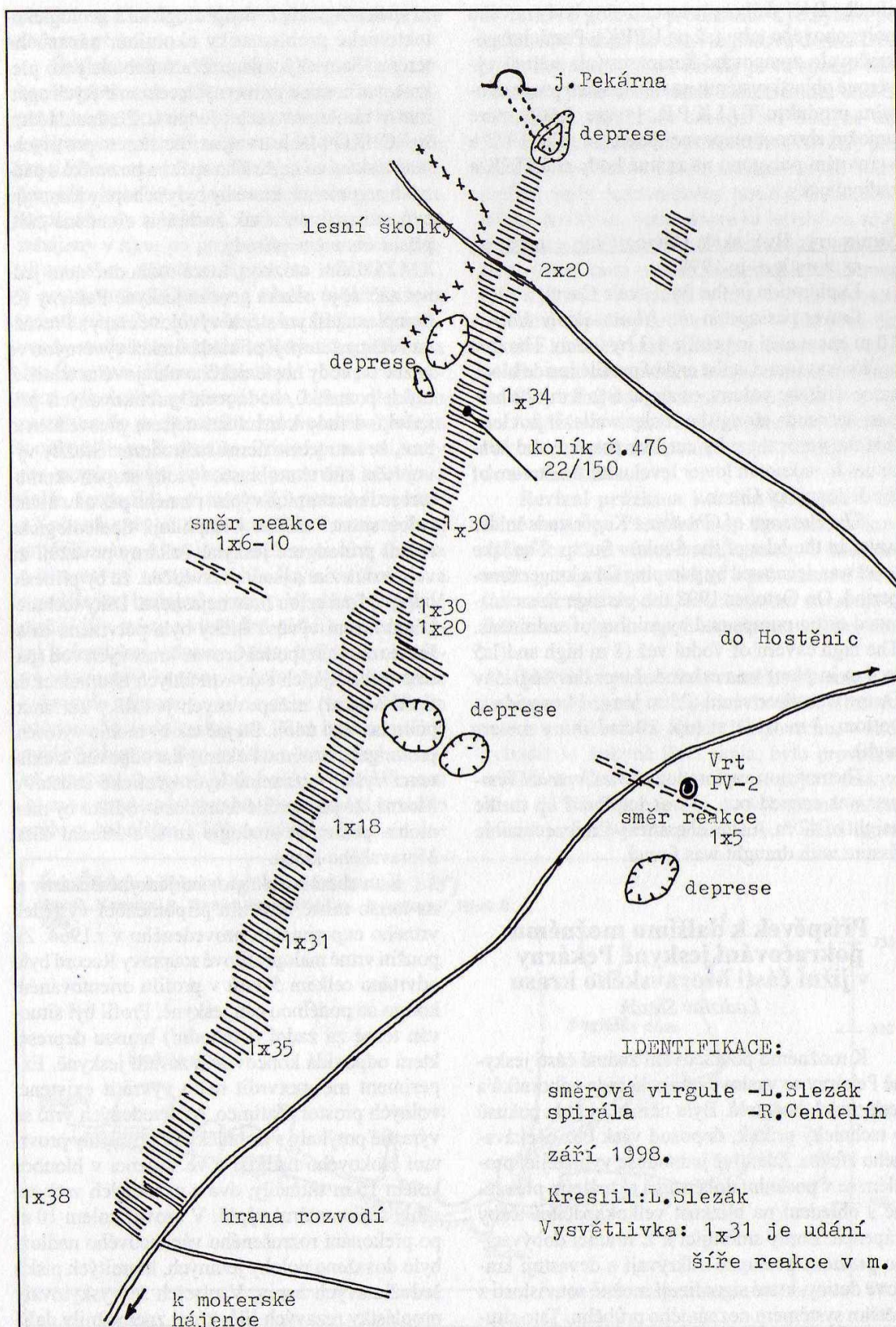
K možnému pokračovaniu známej časti jaskyne Pekárny sa vyslovovala celá rada odborníkov a jaskynných badateľov. Bola učiněna i rada pokusů o technický průnik, doposud však bez očekávaného efektu. Zdánlivě jednoduše vyhlížející problém se v poslední době stává aktuálním převážně s ohledem na blízkost velkokapacitní těžby vápenců. Lomy směřující k z. hranici dobývacího prostoru postupně odkrývají a devastují krasové dutiny, které signalizují možné souvislosti s větším systémem neznámého průběhu. Tato situace by si rozhodně zasloužila velmi účinné řeše-

ní speleologické, hydrogeologické a geologicko-tektonické problematiky okolního, návazného terénu. Samotný zájem těžařů nebude jistě pokračovat hranice vynucených ochranných opatření v rámci právních předpisů. Předpokládám, že SCHKO MK je trvalým iniciátorem pro urychlené získání co nejširšího spektra poznatků a pádných argumentů, které by byly schopny lomovou expanzi ovlivnit a tak zachránit ohrožené části přísně chráněné přírody.

Základní otázkou, která rozhodně není jednoznačná, je otázka geneze jaskyně Pekárny (či komplexu jaskyní stejné vývojové etapy). Převážná většina autorů jí přikládá funkci vývěrovou ve vazbě na vody hostěnického okrajového údolí. Z mých poznatků, hodnocení publikovaných příspěvků a řady konzultací nejsem přesvědčen o tom, že tato teorie nemá řadu mezer. Složitý vývoj říční sítě této oblasti, vysoký stupeň akumulací sedimentárních výplní různého původu a stáří celou situaci značně komplikují. Speleologické řešení prolongace jaskyně Pekárny považuji za velice důležité a jsem přesvědčen, že by přineslo odpověď na celou řadu nejasností. Díky technickému řešení vývěrů Říčky byla potvrzena existence rozsáhlé spodní úrovně krasových vod (patrně bifurkujících i do rozsáhlých akumulací na S od Mokré) načepovaných jen díky zařízení povrchového údolí. Stejně tak by mohlo vyřešení prolongace systému Pekárny dát odpověď k existenci vyšší, významné hydrografické soustavy. Možná, že jako určité teoretické vodítko by nám mohla posloužit analogie ze s. a střední části Moravského krasu.

K úvahám o pokračování jaskyně Pekárny si na tomto místě dovoluji připomenout výsledek vrtného experimentu provedeného v r.1964. Za použití vrtné maloprofilové soupravy Record bylo odvrtno celkem 5 vrtů v profilu orientovaném kolmo na podélnou osu jaskyně. Profil byl situován těsně za zadní (východní) hranou deprese, která odpovídá koncovému závalu jaskyně. Experiment měl potvrdit nebo vyvrátit existenci volných prostor. Zatímco 3 z uvedených vrtů se výrazně potýkaly s technickými problémy provrtání blokového nadloží a ve vápenci v hloubce kolem 15 m skončily, dva z uvedených vrtů zasáhly sedimentární výplň. V úrovni kolem 10 m po překonání rozrušeného vápencového nadloží bylo dosaženo polohy jemných, křemitých písků šedožlutavých barev. V písčích se vyskytovaly proplásky rezavých jílu, které znemožnily další vrtání. Souprava byla poháněna stlačeným vzdu-





Obr. Schématický náčrt předpokládaného pokračování jeskyně Pekárny.



chem, vrtáno na sucho s výfukem odvrtného materiálu k povrchu. V průběhu vrtby nebyl zaznamenán nikde únik vzduchu do okolí (volná dutina), což by znemožnilo další postup. Proplástky jílu zalepily korunku a samotné stěny vrtů. Výsledek lze vyhodnotit jako výplně rozšířených puklin ve vápenci bez volné komunikace do jeskynní dutiny. S největší pravděpodobností půjde o staré reziduální výplně (geologické varhany) na krasové plošině.

V srpnu a září 1998 jsem s kolegou R. Cendelínem (nezávisle) provedl několik namátkových indikací pomocí směrové virgule. Výsledky byly natolik překvapující, že jsem postupně eliminoval podřadné indikace v oblasti koncové deprese za Pekárnou a vytypoval hlavní linii. Tato směřuje v intencích podélné tektoniky směrem SSV-JJZ. Tuto zachycenou linii jsem příčně profiloval a prováděl korekci její podélné osy. V zalesněném a dosti nepřehledném terénu jsem postupně dospěl až k místu, které je od konce Pekárny vzdáleno cca 800 m. Na tomto místě se lesní cesta, turistická červená značka, sklání po spádu do úvalu směřujícímu k mokerské hájence. Od tohoto místa v. směrem odbočuje lesní cesta a z. směrem je mělká široká proláklina s lesní holosečí. Indikace zde byla ukončena a dále anomálie nesledována. Situaci přibližuje situační schématický náčrt. Na něm jsou zaznamenány též šířkové hodnoty naměřené směrovou virgulí. Nezávisle prováděná měření spirálovou virgulí plně potvrdila hlavní tah anomálie, v šířkových údajích indikovala hodnoty nižší (v průměru asi o 5 m). Rozhraní prostředí je výrazné. Interpretaci bez bližších technických ověření lze jen s těžkou a jednoznačně provést. Může jít o průběh jeskyně, ale také může jít o vyplněnou mohutnou otevřenou puklinu (více paralelních puklin), obdobně jako jsou široké otevřené pukliny vyplněné jíly a železnými rudami, které se vyskytují nedaleko a které byly těženy pravděpodobně v období 9.-11. stol. Průběh celé indikace není na povrchu terénu nijak morfologicky patrný. Ploché deprese se vyskytují povětšinou mimo její průběh. Pouze v její jž. části tvoří terén širokou, plochou sníženinu, indikace však probíhá spíše v její boční, v. části.

Doufám, že předložený příspěvek k úvahám o možné prolongaci jeskyně Pekárny, jako jedna z pracovních verzí doplněná o výsledky geofyzikálních prací (viz v trase nalezny kolík č.476) a

dalších výsledků odborných disciplín, přispěje ke konečnému řešení.

Summary: The contribution to the further possible continuation of the Pekárna Cave in the southern part of the Moravian Karst

In 1998, several measurements were carried out in the end part of the depression behind the Pekárna Cave. The main direction of an anomaly was detected. The anomaly can represent the continuation of the cave or large fissure filled with sediments.

### **Vodní kult nebo ponorná oběť?**

*Petr Kos, ZO 6-12 Speleologický klub Brno*

Ve středních Francích u Ergersheimu proběhl v letech 1990-1994 systematický archeologický výzkum jednoho ponoru v oblasti zdejšího sádrovcového krasu. Výzkum prováděla univerzita v Bambergu. Zkoumaný objekt byl situován v závrtu, který plnil funkci periodického ponoru. Akce byla tedy koncipována jako speleoarcheologický výzkum. Zajímavostí bylo, že terénní preparáční práce místy probíhaly za použití elektrického dláta.

V nálezových vrstvách, které vyplňovaly jícen ponoru, byla nalezena keramika z časné doby bronzové, pozdního eneolitu a středního neolitu. Ve zkoumaných horizontech byla dále nalezena nepočtená kostěná industrie zastoupená dvěma zlomky kostěných šidel z období kultury se šňůrovou keramikou pozdní doby kamenné.

Předpokládá se, že se mohlo jednat o drobné kultovní místo, nebo případně o doklad blízkého osídlení, odkud mohla být půdní erozí deponována část kulturní vrstvy i s nálezy ve svahových sedimentech. Zkouška pro zastoupení faunistických a botanických zbytků skončila negativně.

Ponor byl prozkoumán do hloubky 8,5 m; šířka jícnu byla 2,5-4 m. Archeologická sonda byla zastavena na změně geologického podloží, které bylo tvořeno dolomity. Nad nimi se nacházely ulehle akvatické sedimenty, které naznačovaly směr odtoku vody dále do podzemí.

Máme tedy před sebou vzácný doklad lokálního využití krasového útvaru (ponoru) pro rituální účely pravěké lidské společnosti. Autoři výzkumu v Ergersheimu (Nadler a Leja 1995) označují tento jev jako doklad tzv. „vodního kultu“ nebo příp. „ponorné oběti“.